
ERİVAN "MOSKOVA"SIZ ADIM ATMAZ

11.04.2016

11 Nisan 2016

Türkiye Gazetesi

Prof. Dr. Çağrı Erhan

Azerbaycan-Ermenistan sınır hattında kısa aralıklarla yaşanan çatışmaların geçen hafta içinde şiddetlenmesi iki soruyu akıllara getirdi:

1-Suriyede zaten pamuk ipliğine bağlı olan ateşkesin geleceğinin ne olacağı belirsizken, bir de Kafkasyada -Rusyanın dolaylı olarak taraf olacağı- bir savaş çıkar mı?

2-Türkiye ile Rusya arasında Suriye krizi sebebiyle bozulan ilişkiler, Azerbaycan-Ermenistan gerilimi dolayısıyla daha da kötüleşir mi?

Şu an için yatışmış gibi görünse de, Azerbaycan topraklarının yaklaşık beşte birini işgal altında tutan Ermenistan ile Azerbaycan arasında hızla savaşa dönüşebilecek bir gerilimin yaşanma ihtimali her zaman var. SSCBnin dağılma sürecinde, bölgedeki Rus ordusunun desteğiyle Azerbaycan topraklarını işgal eden, üstelik Dağlık Karabağda kendisine bağlı bir kukla hükümet kurduran Ermenistanın eylemlerinin, sadece Erivanda belirlenen bir stratejinin ürünü olduğunu söylemek mümkün değil. Daha açık söylemem gerekirse, Erivanın önce Karabağda ardından da Nahçıvanda gerçekleştirdiği saldırıların şu veya bu şekilde Moskovanın bilgisi dahilinde olduğu kanaatini taşıyorum.

Şayet Ermenistan Rusya ile koordinasyon içinde hareket ediyorsa, Putin yönetiminin Azerbaycana yönelik saldırıları kışkırtmasının ardında ne yatıyor? Belki de cevap bulunması gereken asıl soru bu.

Özellikle ikinci Putin döneminde Rusyanın adım adım eski Sovyet coğrafyasındaki ağırlığını artırmaya çalıştığını, Orta Asya ülkelerinde ve Belarusta bunu büyük ölçüde başardığını gördük. Putinin mimarı olduğu gümrük birliği Orta Asya ülkelerinin büyük bölümünü Rusyaya bağımlı hâle getirdi. Kendilerini 2000'lerin başında NATO ve AB şemsiyesi altına sokabilen Baltık ülkeleri bile Rusyadan gelen tehdidi iliklerine kadar hissetmeye başladılar. Batı ile ilişkilerini en üst seviyeye çıkartmaya çalışan Gürcistan 2008de Rusya tarafından fiilen bölündü. AB ve NATO ile hızlı bir yakınlaşma süreci yaşayan Ukraynada ise 2014-2015 döneminde AB ve ABDnin tepkilerine rağmen bir parçalanma yaşandı; Kırım Rusya tarafından önce işgal ardından ilhak edildi. Putinin diplomasi ve ekonomik baskıyla istediklerini elde edemediği noktada askerî yola başvurmaktan geri durmayacağını göstermesi bölge ülkelerinin yönetimlerindeki endişeyi artırdı.

Batının ekonomik ve askerî yapılarına eklenerek bir ölçüde kendilerini korumaya alan Baltık ülkelerinin dışında, tüm eski Sovyet coğrafyasında Rusyanın vesayetine hâlen direnebilen tek ülke olarak Azerbaycan kaldı. Ukraynanın direnişi, Kırımın kaybedilmesine malolmuştu. Son 25 yıldır önce Haydar ardından da İlham Aliyevin takip ettiği dış politika sayesinde Azerbaycanın Batı dünyasıyla ilişkileri önemli bir mesafe kat etti. Sadece enerji kaynaklarıyla ilgili olarak değil, güvenlikten, eğitim ve kültüre kadar birçok alanda Bakünün Batılı başkentlerle çok sıcak ilişkiler kurduğunu, Ermeni diasporasının ısrarlı engelleme çabalarına rağmen, bu ilişkilerin gelişmeye devam ettiğine şahit olduk.

Moskovanın tasvibi ve belki de yönlendirmesiyle Azerbaycana karşı Ermenistan saldırganlığının artmasının ardında tam da bu yatıyor. Bütün mesele, Azerbaycanı bir çatışmanın içine çekmek, çatışma büyüyünce de, savaş durumunun kendi güvenliğine ve ekonomik çıkarlarına zarar verdiği gerekçesiyle, güya çatışmayı durdurmak için Rus silahlı kuvvetlerinin devreye girebileceği bir zemini oluşturmak. Putinin bu yolla elde etmek istediği, hem Dağlık Karabağın Ermenistanın elinde kalmasını tescil etmek, hem de Bakü üzerindeki nüfuzunu artırmak. Elbette bunu yaparken, Putin Azerbaycandaki geleneksel işbirlikçilerini de kullanarak, Rusya yanlısı bir Azerbaycan muhalefeti oluşturmaktan geri durmayabilir. Dahası, bu politikanın bölgedeki en önemli destekçisi de İran olacaktır.

Kafkasyadaki krizin tırmanması Türkiyenin Azerbaycanla ilişkilerinin daha da sıkılaşmasına yol açacaktır. Son çatışmalar başladığından itibaren Ankaranın Bakü ile büyük bir dayanışma içinde olduğuna şahit olduk. Diğer yandan Türkiye, krizin büyümesi ve Azerbaycanın Ermenistanla bir savaşın içine çekilmesi durumunda, yukarıda özetlediğim durumun ortaya çıkmasından da endişe etmektedir. Türkiye bugünlerde bütün gücüyle sorunun diplomasi masasında çözülmesi için çaba göstermektedir. 25 yıldır çözümsüz bırakılan Dağlık Karabağ meselesine çatışmasız bir çözüm bulunamazsa, Kafkasyada bugünkünden daha büyük gerilimler yaşanması kaçınılmaz hâle gelecektir.

Kaynak/Source: